

ДЕРЖАВНІ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ — один із видів державних нагород України. Ними відзначають за вагомий внесок у розвиток науки, техніки, літератури, мистецтва й архітектури. До них належать Державну премію України в галузі науки і техніки, Державна премія України в галузі архітектури, Державна премія України ім. О. Довженка в галузі кіномистецтва. 1974–91 також вручали Державну премію УРСР для передовиків соціалістичного змагання за видатні досягнення у праці. Відповідно до указу Президента України від 27 вересня 1999 Державній премії України ім. Т. Шевченка (заснована 20 травня 1961 постановою РМ УРСР) надано статус національної ([Національна премія України імені Тараса Шевченка](#)). Особи, удостоєні державної премії України, отримують звання лауреата у тій чи іншій галузі, дипломи і почесні знаки встановлених зразків. Розміри грошових винагород до кожної премії встановлює указом Президент України.

Державна премія України в галузі науки і техніки

Державну премію України в галузі науки і техніки засновано постановою ЦК КПУ і РМ УРСР від 23 квітня 1969 як Держ. премію УРСР в галузі науки і техніки (від 1991 — сучасна назва). Це щорічна нагорода за видатні наук. дослідж., що сприяють подальшому розвитку гуманітар., природн., тех. наук, позитивно впливають на сусп. прогрес; розроблення та впровадження нової техніки, матеріалів, технологій, сучас. способів і методів лікування та профілактики; роботи з проблем охорони довкілля та екол. безпеки; створення підручників для заг.-осв., профес.-тех. навч. закладів, ВНЗів. Роботи на здобуття премії висувають установи НАНУ та галуз. держ. академій (АМНУ, АПрНУ, АПНУ, УААН); колегії центр. органів держ. влади; наук.-тех. і вчені ради; громад. наук.-тех. і наук. організації; підручники — Міністерство освіти й науки України. Щорічно присуджують 20 Д. п. У. в галузі н. і т.: до 15-ти — з відповід. дозволом для публікації у ЗМІ, до 3-х — за роботи, що становлять держ. таємницю, до 2-х — за підручники. Колектив, висунутий на здобуття, обмежений 10-ма особами (сюди не включають тих, хто виконував лише адм., організатор. чи консультативні функції). Рішення

про надання премій, яке ухвалює таєм. голосуванням Комітет із Д. п. У. в галузі н. і т., набуває чинності після прийняття відповід. указу Президента України (має бути опублікований до 1 грудня — річниці референдуму про незалежність України). Першим лауреатом Д. п. У. в галузі науки і техніки став *Г. Писаренко*, загалом за роки вручення її отримали 5544 особи. Чотири рази премією відзначений *І. Сергієнко*, тричі — *М. Амосов*, *В. Бар'яхтар*, *О. Возіанов*, *М. Гасик*, *А. Долінський*, *І. Дудка*, *В. Єременко*, *М. Згуровський*, *О. Коркушко*, *П. Костюк*, *В. Кунцевич*, *А. Морозов*, *В. Немошкаленко*, *В. Романенко*, *В. Скопечкий*, *Л. Старицький*, *Н. Шор*.

В. С. Стогній

Державна премія України в галузі архітектури

Державну премію України в галузі архітектури засновано постановою ЦК КПУ і РМ УРСР від 12 квітня 1988 для стимулювання розвитку архітектури й містобудування, заохочення творчої праці архітекторів і будівельників як Державну премію УРСР в галузі архітектури (від 1991 — сучасна назва). Щорічно вручають 5 (до 1999 — 3) премій за створення видатних архітектурних комплексів, окремих будівель і споруд; роботи в галузі містобудування, ландшафтно-архітектури, реставрації пам'яток архітектури; наукові праці у галузі теорії та історії архітектури й містобудування. 2000 увійшли до складу державних нагород України. Роботи на здобуття премії висувають центральні й місц. органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, НДІ та проектні інститути, при цьому колектив претендентів не повинен перевищувати 8-ми осіб. Рішення про присудження премій, яке приймає Комітет із Д. п. У. в галузі архітектури таємним голосуванням, набуває чинності після затвердження указом Президента України (публікують до 1 липня — Дня архітектури України, який відзначають у Всесвіт. день архітектури). Повторне присудження Д. п. У. в галузі архітектури можливе не раніше, ніж через 5 років. Першими лауреатами 1988 стали колективи архітекторів, які створили пішохідну зону в центрі Івано-Франківська (*Л. Попиченко*, *В. Альошенко*, *В. Мартинюк*, *Г. Будзик*) та архіт. комплекс Київ. політех. інституту, нині Нац. тех. університет України «Київ. політех. інститут» (*В. Лиховодов*, *В. Сидоренко*, *В. Довгальок*, *О. Думчев*, *О. Зиков*, *В. Крючков*). Загалом премією відзначено бл. 400 фахівців за 74 об'єкти архітектури, двічі лауреатами стали арх. *В. Биков*, *Ю. Білоконь*, *В. Вечерський*, *В. Жежерін*, *В. Присяжнюк*, *І. Шпара*, мистецтвознавець *В. Тимофійко*, управлінець *М. Вишиванюк*.

В. В. Вечерський

Державна премія України ім. О. Довженка

Державну премію України ім. О. Довженка засновано Указом Президента України «Про заходи щодо відзначення 100-річчя від дня народження Олександра Довженка» від 10 вересня 1994. Присуджують від 1995, державна нагорода від 2001. Її вручають за видатний внесок у розвиток українського кіномистецтва. Представлені кандидатури розглядає Комітет з Д. п. У. ім. О.

Довженка, який 1995–2004 очолював *М. Мащенко*, від 2004 — *Б. Савченко*. Указ Президента України про присудження публікують до 10 вересня — дня народження О. Довженка. Першим лауреатом 1995 став *Б. Брондуков*, серед ін. — *Б. Бенюк*, *О. Борисов*, *М. Криницина*, *К. Муратова*, *Л. Осика*, *О. Санін*, *К. Степанков*.

Л. І. Брюховецька
В. С. Стогній, В. В. Вечерський, Л. І. Брюховецька

Бібліографічний опис:

Державні премії України / В. С. Стогній, В. В. Вечерський, Л. І. Брюховецька // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26196>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).